

Sygn. akt IX Ca 607/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jacek Barczewski (spr.)
Sędziowie:	SO Agnieszka Żegarska SO Mirosław Wieczorkiewicz
Protokolant:	pracownik sądowy Natalia Kruczyk

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2017 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa E. W.

przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą we W.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powódki od wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia

8 marca 2017 r., sygn. akt I C 3219/16,

I. prostuje niedokładność w komparycji zaskarżonego wyroku w ten sposób, że w miejsce błędnie oznaczonego przedmiotu sprawy „o zapłatę” wpisuje „o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności”,

II. oddala apelację,

III. przyznaje ze środków Skarbu Państwa – Sądowi Okręgowemu w Olsztynie na rzecz r. pr. I. M. kwotę 300 zł (trzysta złotych), podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu odwoławczym.

Agnieszka Żegarska Jacek Barczewski Mirosław Wieczorkiewicz

Sygn. akt IX Ca 607/17

UZASADNIENIE

Powódka E. W. wniosła o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego - nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w sprawie VI Nc-e (...) z dnia 27 listopada 2015r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności i umorzenie egzekucji prowadzonej na jego podstawie. Powódka wskazała, że w 2013r., działając pod wpływem błędu, na pokazie nabyła sprzęt medyczny na raty. Kredytu na zakup udzielił (...) Bank (...) S.A. we W. Powódka w związku z chorobą i utratą pracy nie była w stanie wywiązywać się z postanowień umowy kredytowej. W

toku prowadzonej egzekucji wierzyciel zażądał zwrotu nabytego sprzętu medycznego, stąd też powódka domaga się zaprzestania egzekwowania ceny nabycia sprzętu, skoro nie jest on już jej własnością. Dodatkowo powołując się na błąd przy zawarciu umowy podniosła, że w chwili złożenia oświadczenia woli znajdowała się w stanie wyłączającym swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Od 2005r. powódka leczy się psychiatrycznie, była wielokrotnie hospitalizowana.

Pozwany (...) Bank (...) S.A. we W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany wskazał, że powództwo przeciwegzekucyjne nie może stanowić nadzwyczajnego środka zaskarżenia tytułu egzekucyjnego po jego uprawomocnieniu. Przepis art. 840 k.p.c. umożliwia jedynie zwalczanie postępowania egzekucyjnego a nie samego tytułu egzekucyjnego, który uprawomocnił się i nie został zaskarżony w ustawowym terminie. Tym samym działania powódki zmierzają do kwestionowania prawomocnego orzeczenia sądowego.

Wyrokiem z 8 marca 2017 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie powództwo oddalił, orzekł o wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu i nie obciążył powódki kosztami sądowymi.

Sąd ten ustalił, że powódka cierpi na zaburzenia schizoafektywne, typ maniakalny. Od 2005r. powódka leczy się psychiatrycznie. Od tego czasu okresowo przebywała w szpitalach psychiatrycznych w E. i O.. W dniu 28 sierpnia 2013r. powódkę przebywającą na urlopie dla poratowania zdrowia skierowano do szpitala psychiatrycznego z powodu nieskutecznej terapii ambulatoryjnej i zaostrzenia procesu chorobowego. U powódki zaobserwowano w pełni rozwinięte objawy maniakalne. Powódka odmówiła podjęcia tej formy leczenia.

W dniu 18 września 2013r. podczas pokazu sprzętu medycznego powódka pojęła decyzję o jego zakupie. W tym celu podpisała i zawarła umowę kredytu na zakup sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego, którego cenę ustalono na 4.000 zł. Wysokość udzielonego powódce kredytu wynosiła 4.399,60 zł, płatnego w 36 ratach po 139,11 zł każda.

Sąd ten ustalił dalej, że w chwili zawarcia umowy występujące u powódki zaburzenia psychiczne powodowały zniesienie zdolności świadomego i swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli. Powódkę cechował w tym czasie zupełny zanik zdolności do krytycznej oceny swojego postępowania i jego konsekwencji, oderwanie od realiów myślenia.

Powódka zaprzestała terminowej spłaty zobowiązania. Pismem z dnia 10 czerwca 2015r. pozwany bank wezwał powódkę do zapłaty i wypowiedział umowę kredytową z zagrożeniem, że w wypadku braku zapłaty bank wystawi tytuł egzekucyjny. Powódka nie spełniła świadczenia. W dniu 27 listopada 2015r. pozwany bank uzyskał tytuł egzekucyjny – nakaz zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym w sprawie VI Nc-e (...) wydany przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie, który postanowieniem z dnia 19 lutego 2016r. został zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Na tej podstawie pozwany wszczął egzekucję przeciwko powódce.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, że powództwo jako bezzasadne podlegało oddaleniu.

Ustaień faktycznych w sprawie dokonał w oparciu o złożone do akt sprawy dokumenty oraz opinię biegłego z zakresu psychiatrii, co do której żadna ze stron nie składała zastrzeżeń, jednakże dla rozstrzygnięcia istotna była przede wszystkim podstawa prawna żądania powódki oraz dopuszczalność podnoszonych przez nią zarzutów.

Przypomniał, iż powódka domagała się pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego - nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w sprawie VI Nc-e (...) z dnia 27 listopada 2015r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności i umorzenia egzekucji prowadzonej na jego podstawie. Reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika stała na stanowisku, zgodnie z którym zawarta w dniu 18 września 2013r. umowa kredytowa, stanowiąca źródło wiarygodności pozwanego była nieważna, w związku zawarciem jej w stanie wyłączającym swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli przez powódkę (art. 82 k.c.).

Powołany w sprawie biegły potwierdził, że w dacie zawarcia umowy złożone przez powódkę oświadczenie było wadliwe w związku z występującymi u niej zaburzeniami psychicznymi – schizoafektywnymi w typie maniakalnym. Strona powodowa nie kwestionowała jednak okoliczności, że powódka nie zaskarżyła wydanego w związku z umową kredytową tytułu egzekucyjnego, który jako prawomocny, został zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

Rozważeniu zatem podlegała zdaniem sądu pierwszej instancji kwestia możliwości pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności za pomocą zarzutów kierowanych przeciwko podstawom wydania nakazu zapłaty.

W dalszej części rozważań wskazano, że nakaz zapłaty, przeciwko któremu nie wniesiono skutecznie sprzeciwu, ma skutki prawomocnego wyroku (art. 504 § 2 k.p.c. w zw. z art. 505²⁸ k.p.c.). Przy orzekaniu na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., gdy tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu – uwzględnia się wyłącznie zdarzenia, które nastąpiły po wydaniu tego wyroku, a ściślej, po zamknięciu rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). W konsekwencji Sąd rozpoznający powództwo opozycyjne, nie wzrusza ustaleń stojących za prawomocnym orzeczeniem ani nie wydaje odmiennego rozstrzygnięcia co do roszczenia procesowego istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy. Z chwilą uprawomocnienia się wyroku dochodzi do prekluzji materiału faktycznego sprawy, w której został on wydany. Oznacza to, że jeżeli określone okoliczności i oparte na nich zarzuty lub wypływające z nich wnioski istniały i dały się sformułować w chwili zamknięcia rozprawy, lecz strona skutecznie ich nie podniosła lub nie przytoczyła, w związku z czym nie zostały spożytkowane przez Sąd przy wydawaniu wyroku, podlegają prekluzji, czyli wykluczającemu działaniu prawomocności. Prekluzyjny skutek prawomocności oraz powagi rzeczy osądzonej jest niezależny od tego, czy strona ponosi winę w zaniechaniu przytoczenia określonych okoliczności lub podniesienia właściwych zarzutów. Oparcie powództwa przeciwegzekucyjnego na zarzucie spełnienia świadczenia (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.) jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy zarzut ten - ze względu na ustanowiony ustawą zakaz - nie mógł być rozpoznany w sprawie, w której wydano tytuł egzekucyjny (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 16/12, OSNC 2012/11/129 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 19 marca 2014 r., I ACa 1255/13, LEX nr 1451719, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 grudnia 2014r. w sprawie I ACa 994/14).

Podkreślił z powołaniem się na orzecznictwo, że jakkolwiek podstawą powództwa opozycyjnego może być kwestionowanie istnienia tytułu egzekucyjnego, tym niemniej konieczne jest wyraźne rozróżnienie pomiędzy tytułami egzekucyjnymi będącymi orzeczeniami sądowymi i innymi tytułami egzekucyjnymi. To rozróżnienie wiąże się ze skutkami prawomocności materialnej orzeczeń sądowych. Kwestionowanie treści orzeczenia sądowego w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego jest niedopuszczalne. Odmienna sytuacja zachodzi jedynie w przypadku tytułów niemających cech orzeczenia sądowego, takich jak: akty notarialne, bankowe tytuły egzekucyjne oraz ugody, gdzie można kwestionować istnienie obowiązku stwierdzonego tego rodzaju tytułami egzekucyjnymi za pomocą zarzutów dotyczących np. nieważności.

W konsekwencji uznał, że powódka nie może skutecznie powoływać się na nieważność czynności prawnej – umowy kredytowej z dnia 18 września 2013r. w sytuacji, gdy nie zaskarżyła nakazu zapłaty w ustawowym terminie. Jej zarzuty przeciwko tytułowi egzekucyjnemu są spóźnione i niedopuszczalne w postępowaniu przeciwegzekucyjnym.

Z tych przyczyn, z braku podstaw z art. 840 § pkt. 2 k.p.c. powództwo podlegało oddaleniu.

Sąd Rejonowy wskazał w dalszej części rozważań podstawę prawną orzeczenia o kosztach pełnomocnika z urzędu i zaznaczył, iż przez wzgląd na zaburzenia psychiczne powódki oraz jej ciężką sytuację majątkową uzasadniająca uprzednie zwolnienie od kosztów sądowych w sprawie, na zasadzie art. 102 k.p.c. pomimo przegranej postanowił nie obciążać jej kosztami sądowymi.

Apelację od punktu I orzeczenia z 8 marca 2017 r. złożyła powódka, zarzucając:

1. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż powódka nie kwestionowała wydanego z związku z umową tytułu egzekucyjnego, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, podczas gdy z materiału dowodowego i opinii biegłego wynika, że powódka nie wiedziała o wydanym w sprawie „wyroku” i dlatego też nie mogła złożyć od niego odwołania, a

po drugie gdyby nawet wiedziała, to znajdowała się w stanie, który powodował brak jej zdolności sądowej i procesowej z uwagi na chorobę psychiczną,

2. błędną ocenę materiału dowodowego i pominięcie okoliczności, że powódka oddała zakupiony na raty sprzęt będący przedmiotem umowy sprzedaży z 18 września 2013 r., na skutek czego zobowiązanie wygasło,

3. naruszenie art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c. przez niewzięcie z urzędu przez Sąd pod uwagę nieważności postępowania, w sytuacji gdy strona nie miała zdolności sądowej oraz była pozbawiona możliwości obrony swych praw.

W oparciu o powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w całości i przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, albowiem nie zostały one opłacone ani w całości ani w części.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powódki nie zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności podkreślić trzeba, że Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za swoje ustalenia faktyczne i prawne poczynione przez sąd pierwszej instancji. W tej sytuacji, jak wskazuje się w orzecznictwie, sąd odwoławczy nie musi powtarzać dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych; wystarczy stwierdzenie, że ustalenia sądu pierwszej instancji podziela i przyjmuje za swoje, co winno zostać wyrażone wyraźnie i jednoznacznie (por. wyrok SN z 28.07.2017 r., II CSK 439/16).

Przechodząc do rozważenia zarzutów apelacyjnych podkreślić wypada, że wskazują one na niezrozumienie przez pełnomocnika z urzędu powódki istoty powództwa opozycyjnego. Przypomnieć wypada, że stosownie do dyspozycji art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym na dzień złożenia pozwu, dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie.

Jak podkreśla się doktrynie w świetle art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. do zdarzeń, wskutek których zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, wypada zaliczyć przede wszystkim: wykonanie zobowiązania (art. 450 KC), a także wydanie wyroku na korzyść jednego z dłużników solidarnych, uwzględniającego zarzuty wspólne wszystkim dłużnikom solidarnym (art. 375 § 2 KC), świadczenie w miejsce wykonania (datio in solutum - art. 453 KC), niemożliwość świadczenia będąca skutkiem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności (art. 475 KC), potrącenie (art. 498 KC), odnowienie (art. 506 KC), zwolnienie dłużnika z długu przez wierzyciela (art. 508 KC) – por. Komentarz do art. 840 k.p.c. pod red. K. Jankowskiego, teza 9 i 10, Legalis).

Powszechnie akceptowana wykładnia art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. nie pozwala natomiast na przyjęcie, by przedmiotem rozpoznania w sprawie wszczętej powództwem opozycyjnym mogły być zdarzenia istniejące przed powstaniem tytułu korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, gdyż wówczas jego uwzględnienie prowadziłoby do zanegowania tej powagi i zakwestionowania prawomocnych orzeczeń, co jest niedopuszczalne. Sąd rozpoznający powództwo opozycyjne jest bezwzględnie związany wyrokiem wydanym w sprawie między wierzycielem a dłużnikiem co do ustalonego w sentencji obowiązku świadczenia. Z tego względu - przy orzekaniu na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., gdy tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu - uwzględnia wyłącznie zdarzenia, które nastąpiły po wydaniu tego wyroku.

Przenosząc powyższe założenia na realia przedmiotowej sprawy wskazać należy, że przeciwko powódce wydany został prawomocny nakaz zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym, który zrównany jest w skutkach z prawomocnym wyrokiem. W tej sytuacji wszelkie uwagi dotyczące pozbawienia powódki możliwości obrony swych

praw w sprawie VI Nc-e (...) nie mogą stanowić podstawy powództwa przeciwegzekucyjnego, albowiem zmierzają do ponownego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym orzeczeniem sądowym. Nie jest przy tym rolą sądu wyręczenie zawodowego pełnomocnika w wyborze środków służących wzruszeniu rozstrzygnięcia sądowego, jakkolwiek oczywistym jest, iż wytoczenie powództwa opozycyjnego z powołaniem się na zarzuty nieważności umowy zawartej przez powódkę były z góry skazane na niepowodzenie.

Na marginesie podkreślić wypada, że twierdzenia o braku zdolności sądowej i procesowej powódki w sprawie zakończonej wydaniem nakazu zapłaty pozostają w jaskrawej sprzeczności z dyspozycją art. 64 § 1 i art. 65 § 1 k.p.c., skoro apelująca posiadała formalnie pełną zdolność do czynności prawnych (nie była przede wszystkim ubezwłasnowolniona).

Na nieporozumieniu zasadzają się zarzuty dotyczące naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c.. Po pierwsze sąd pierwszej instancji przepisów tych nie stosował, gdyż zawierają one wyliczenie uchybień procesowych prowadzących do nieważności postępowania. Po drugie, żadna z przewidzianych nim przesłanek nieważności nie zachodzi, gdyż powódka była reprezentowana przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, który zgłaszał wnioski dowodowe i uczestniczył w posiedzeniach sądowych. Nadto powódka żyje i posiada pełną zdolność do czynności prawnych, co przesądza o braku podstaw uznania postępowania przed Sądem Rejonowym za nieważne.

W tej sytuacji jedyną racjonalną przesłanką pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności byłoby na gruncie niniejszej sprawy wykazanie, że po uprawomocnieniu się nakazu zapłaty powódka zwróciła pozwanej zakupiony na raty sprzęt rehabilitacyjny, gdyż jak wcześniej wskazano, powództwo opozycyjne może być oparte na spełnieniu świadczenia w miejsce wykonania (datio in solutum - art. 453 KC).

Jak wynika jednak z pisma pozwanej z 8 listopada 2017 r. złożonego w postępowaniu apelacyjnym, zaprzeczyła ona twierdzeniom powódki o zwrocie sprzętu, zaś skarżąca nie wykazała, by takowy zwrot w ogóle nastąpił. Gdyby nawet tak było, to z pisma powódki stanowiącego pierwotny pozew wynika, iż sprzęt został od niej zabrany w 2014 r., zaś nakaz zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wydano 27 listopada 2015 r. Tym samym kwestia zwrotu towaru mogła być podnoszona w postępowaniu zakończonym prawomocnym orzeczeniem, co przesądza o nieskuteczności jego podnoszenia w powództwie opartym o art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

W tej sytuacji apelację należało oddalić na podstawie art. 385 k.p.c. (pkt II wyroku).

W punkcie I orzeczenia dokonano sprostowania komparycji zaskarżonego wyroku przez wpisanie prawidłowego przedmiotu sprawy (art. 350 k.p.c.).

O kosztach pełnomocnika z urzędu orzeczono w oparciu o § 8 pkt 3 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 1 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.

Mirosław Wieczorkiewicz Jacek Barczewski Agnieszka Żegarska